

7. Хеннер Е. Информационно-коммуникационная компетентность: структура, требования и система измерения / Е. Хеннер // Информатика и образование. – 2004. – № 12. – С.21-27.

Анотація

У статті розкрито поняття лінгвопрофесійної компетенції як базового компонента професіоналізму сучасного юриста. З'ясовано лінгводидактичні засади професійної мовної компетентності правника, наведено зразки завдань за певним "алгоритмом" роботи з правничими термінами.

Аннотация

В статье раскрыто понятие лингвопрофессиональной компетенции как базового компонента профессионализма современного юриста. Выявлены лингводидактические основы профессиональной языковой компетентности правоведа, приведены примеры заданий по определенному "алгоритму" работы с юридическими терминами.

Summary

In the article a concept of linguistic professional competence as a basic component of the modern professional lawyer. Linguodidactic basics of professional language competence lawyer are found out, examples of tasks for a specific "algorithm" works with technical terms of law is resulted.

Ключові слова: лінгвопрофесійна компетенція, лінгводидактичні засади, мовна компетентність правника, юридична термінологія.

Ключевые слова: лингвопрофессиональная компетенция, лингводидактические основы, языковая компетентность правоведа, юридическая терминология.

Key words: linguistic professional competence, linguodidactic basis, language competence lawyer, technical terms of law.

Подано до редакції 04.04.2013.

УДК 378.147

© 2013

Василенко М.Є.

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми у загальному вигляді... У законодавчих документах підкреслюється, що якісна фахова освіта є однією з основних умов поступального розвитку спеціаліста в професійній праці.

Теоретична і практична підготовка студентів до професійної праці вимагає дійового механізму оцінювання її рівня у навчально-виховному процесі. Разом з тим у професійному навчанні склалася ситуація протиріччя у формуванні готовності студентів до майбутньої професійної праці. З одного боку, проблема формування готовності особистості до професійної праці досить широко й ґрунтовно висвітлена у педагогічній науці; з другого боку, питання структурування готовності студентів до юридичної праці в цілях професійної освіти представлені обмеженою кількістю педагогічних досліджень.

Формулювання цілей статті... У зв'язку з цим метою даної статті визначено узагальнити поняття та проаналізувати структуру готовності студентів до професійної праці в науковій і навчально-методичній літературі.

Робота над розкриттям означеної мети передбачає реалізувати низку задач:

по-перше, це огляд фундаментальних досліджень, що розкривають поняття та узагальнену структуру готовності особистості до праці;

по-друге, необхідно проаналізувати наукові й навчально-методичні праці, які стосуються готовності особистості до суто професійної діяльності;

по-третє, важливим є з'ясування фахової специфіки структурних компонентів готовності студентів до професійної праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Загальне поняття, структура та зміст готовності до праці представлені у численних психолого-педагогічних дослідженнях. Їх аналіз свідчить про розповсюдженість у вітчизняній науці переважно двох підходів — особистісного та функціонального до трактування поняття готовності до праці.

Прихильники особистісного підходу (Б.Г. Ананьєв, Г.О. Балл, А.О. Деркач, М.І. Дьяченко, Л.О. Кандилович, Г.С. Костюк, В.А. Крутецький, Л.Е. Орбан-Лембрик, К.К. Платонов, С.Л. Рубінштейн, В.Д. Шадріков) вважають готовність до праці результатом соціального, психічного та фізіологічного розвитку людини у якості суб'єкта трудової діяльності. Для функціонального підходу характерним є трактування готовності до праці як комплексного стану людини, що активізує розвиток психічних функцій, необхідних для успішного виконання виробничих прийомів та операцій (Л.С. Виготський, К.М. Гуревич, Є.П. Ільїн, М.Д. Левітов, В.А. Моляко, Л.С. Нерсесян, В.Н. Пушкін, Д.М. Узнадзе).

Виклад основного матеріалу дослідження... Оскільки готовність до праці враховує весь комплекс властивостей та якостей особистості як суб'єкта професійної діяльності, то під такою готовністю, на думку

вчених, слід розуміти складне багатоконпонентне структурне утворення "Я-концепції" індивіду, що відображає ставлення до своєї професії (інтереси, мотиви, прагнення, переконання), можливості людини в професійному середовищі (здібності, нахили), а також досвід самореалізації у професійній діяльності за існуючих соціальних умов (набуті професійні знання, уміння, навички). Формування готовності до праці є складним і довготривалим процесом узгодження внутрішньо значущих і соціально необхідних підстав особистісного розвитку професіонала, завершеність якого можна констатувати лише тоді, коли набувається професійний досвід суб'єкта своєї праці.

В основу вивчення взаємозв'язків функціональних утворень готовності до професійної праці були покладені чотири концепції:

- про специфічність психологічних функцій, які активізуються конкретними видами професійних робіт (для обґрунтування ієрархічної взаємозалежності структурних компонентів готовності до професійної діяльності);

- про мінливість психологічних функцій, що активізуються трудовою діяльністю в процесі надбання професійної майстерності (для обґрунтування ролі професійного досвіду у формуванні готовності до праці);

- про обумовленість психічних процесів, які активізуються трудовою діяльністю, факторами інтенсивності, тривалості, особливостей організації роботи (для обґрунтування психофізіологічних компонентів у структурі готовності до праці.);

- про оптимальне поєднання психічних процесів у трудовій діяльності (для вирішення питань оптимального співвідношення психологічних функцій у структурі готовності до праці).

За психологічною структурою готовність до професійної діяльності поєднує:

- мотиваційний компонент відображає професійну спрямованість особистості, що виявляється у професійних інтересах, прагненнях, нахилах, настановах;

- орієнтувальний компонент визначає оволодіння професійно-особистісними цінностями у праці і як наслідок формування професійного світогляду, а саме, виробничих ідеалів, поглядів, переконань, принципів, професійної етики. Психічні утворення орієнтувального компоненту формуються в умовах набуття індивідуального трудового досвіду і реалізації соціальних відносин у процесі праці та професійного навчання;

- пізнавально-операційний компонент сприяє формуванню комплексного підходу до професійної діяльності, коли внаслідок систематизації накопиченої інформації, відносин та досвіду професійної поведінки виробляються прийоми ефективного виконання виробничих функцій;

- емоційно-вольовий компонент характеризує самоконтроль у процесі праці та здатність мобілізувати себе психічно й фізично. Поєднання почуттів та вольових процесів забезпечує емоційну сприйнятливості професійної діяльності, виявляти самовладання, наполегливість, ініціативність, рішучість, самостійність, самокритичність;

- психофізіологічний компонент готовності складають психічні процеси, біопсихічні властивості та професійно важливі якості особистості. Це, в першу чергу, професійні особливості сприймання, уваги, пам'яті, мислення, уявлень, вимоги до сили, врівноваженості та рухливості нервових процесів, рухових якостей, професійних здібностей тощо;

- оцінювальний компонент передбачає самооцінку відповідності своїх кар'єрних домагань професійним можливостям, рівню професійної підготовки. У такій оцінці значну роль відіграє порівняння результатів виконання виробничих функцій із професійними ідеалами особистості [3; 8; 10; 12].

Проблему дослідження готовності особистості до праці широко відображено і в сучасній педагогіці. Теоретичні і практичні результати означених пошуків представлено у роботах Д.С. Аксьонова, В.І. Астахової, С.Я. Батищева, І.Ф. Ісаєва, А.С. Макаренка, І.Ф. Прокопенка, В.О. Сластьоніна, В.О. Сухомлинського, К.Д. Ушинського, Є.М. Шиянова. Готовність до праці визначається педагогами як цілеспрямована підготовленість до трудової діяльності, що характеризує рівень розвитку необхідних для праці психічних якостей, здібностей, нахилів. На думку таких учених, як О.В. Бикова, К.М. Дурай-Новакова, В.П. Зінченко, Н.Г. Ничкало, Н.А. Побірченко, В.Г. Редько, готовність студентів до професійної діяльності відображає результати їх навчання, виховання та розвитку в системі професійної освіти.

Поняття про таку готовність відображає спрямованість на майбутню працю, володіння професійними знаннями та уміннями, професійно важливі риси особистості. Основу спрямованості на майбутню працю становлять професійні інтереси, настанови, переконання та наміри у подальшій кар'єрі, моральний потенціал тощо. Знання та уміння, будучи невід'ємною частиною готовності особистості до праці, утворюють складну систему сполучення з пізнавальними навичками, набутими у фаховій освіті й навчальній практиці. Щодо обґрунтування набору професійно важливих якостей, то фахівці вказують на професійні здібності, пам'ять, мислення, увагу, працездатність, які забезпечують успішне виконання виробничих функцій у майбутній праці [5; 9; 11].

У загальній структурі готовності студентів до майбутньої професійної праці дослідники виділяють такі основні компоненти:

- емоційно-образний, що характеризує позитивне ставлення до своєї праці та уявлення про професійні ідеали в обраній сфері суспільного виробництва;
- когнітивно-операційний як формування знань, умінь та навичок сумлінного здійснення професійних функцій у праці;
- мотиваційний, пов'язаний із усвідомленням своїх інтересів, суспільних цінностей професії та свого місця в суспільстві;
- ціннісно-орієнтований, що відображає розвиток професійної самосвідомості, тобто сформованість особистісного осмислення результатів професійної діяльності, умінь співвідносити свої уявлення про результативність праці із потребами суспільства;
- психолого-педагогічний розкриває здатність до поглибленої професійної освіти, підвищення своєї кваліфікації, розвитку професіоналізму, професійно важливих здібностей та якостей у процесі самовиховання та самопідготовки до обраної професійної діяльності;
- соціально-професійний характеризує набуття досвіду праці у трудовому колективі та професійній спільності [2; 5; 7; 9].

Говорячи про проблему готовності особистості до професійної діяльності, не можна обійти увагою дослідження з підготовки студентів до юридичної праці. Дана проблематика розглядається у роботах Д.О. Александрова, В.Г. Андросюка, Т.І. Анісімової, О.М. Бандурки, Ю.Ю. Бойко, А.М. Бражникової, І.В. Бризгалова, В.Л. Васильєва, С.Д. Гусарєва, Ю.М. Заніка, Л.І. Казміренко, Є.М. Мойсеєва, В.М. Савіщенко, О.Ф. Скакун, С.С. Сливки, О.Д. Тихомирова, Г.О. Цирфи. Готовність до юридичної праці розглядається дослідниками як структуроване багатоконпонентне утворення особистості, що поєднує особистісно-психологічну, діяльну і соціальну підготовленість фахівця. Особистісно-психологічна підготовленість визначає сформованість задатків, здібностей, психічних процесів і властивостей нервової системи юриста, які забезпечують успішність його праці. Діяльну підготовленість юриста характеризує його здатність виконувати повноцінну професійну діяльність у всіх її компонентах – мотиваційно-цільовому, інтелектуально-пізнавальному, операційно-результативному, емоційно-почуттєвому. Соціальна підготовленість являє собою своєрідну систему професійних цінностей, ідеалів, переконань, культурологічної спрямованості та комунікативної схильності.

Аналіз цих досліджень дозволяє констатувати, що в цілому основні компоненти готовності особистості до юридичної праці перекликаються із загальноприйнятими структуруванням у педагогіці та психології. Проте можна простежити й певні відмінності у структурі готовності студентів до юридичної діяльності, обумовлені фаховою специфікою правової сфери праці.

Зокрема, серед структурних компонентів готовності студента до юридичної праці фахівці виділяють три основні блоки: професійної спрямованості, професійного досвіду і професійної свідомості. Учені Д.О. Александров, В.Г. Андросюк, В.Л. Васильєв, Л.І. Казміренко, Є.М. Мойсєєв підкреслюють, що у структурі готовності студентів до юридичної праці провідні мотиви забезпечують свідомий вибір майбутнім юристом оптимальних прийомів та засобів праці згідно зі змістом та результатом професійної діяльності. Належний рівень готовності до юридичної праці характеризується наявністю провідних мотивів, що обумовлені єдністю інтересів суспільства та професіонала.

Особливе місце у структурі готовності до юридичної праці належить професійним знанням та умінням студентів. Традиційно професійні знання та уміння розглядаються через систему засвоєння навчальних предметів правової спрямованості. У навчальній літературі виділяється п'ять основних груп професійних знань та умінь: пов'язані із розумінням законодавчої бази, яка складає основний зміст юридичної професії (О.М. Бандурка, О.Ф. Скакун); ті, що відображають особливості застосування юридичних знань на практиці (Т.І. Анісімова, С.Д. Гусарєв, О.Д. Тихомиров); ті, що склались раніше і актуалізувались в умовах безпосередньої взаємодії з професією (Ю.Ю. Бойко, С.С. Сливка, Г.О. Цирфа); які включають особливості взаємодії із суб'єктами юридичного процесу – переконання у наявності необхідного творчого потенціалу, правильності обраного шляху професійної освіти та професійної кар'єри (Ю.М. Заніка, В.М. Савіщенко); в яких відбиваються зовнішні, об'єктивно суттєві атрибути юридичної професії – екстравагантність, форма одягу тощо (А.М. Бражникова, І.В. Бризгалов).

Педагоги зазначають, що для готовності студентів до юридичної праці характерна ситуативна обмеженість професійних знань та умінь. Як свідчать дослідження Ю.Ю. Бойко, професійні знання та уміння у студентів відзначаються хиткістю, нестабільністю, вибірковістю. Досить часто у ході розв'язання тієї чи іншої практичної ситуації студенти надають перевагу знанням та умінням, набутим нещодавно, забуваючи їх пов'язати із раніше вивченим матеріалом. Внаслідок пропоновані варіанти правової допомоги характеризуються зацикленістю на одному якомусь аспекті, не беруться до уваги другорядні життєві обставини, що можуть звести нанівець юридичні зусилля. Зміцненню професійних умінь сприяє робота студентів у консультаційних клініках [3, с. 60-65].

Професійна свідомість є невід'ємною складовою частиною готовності до юридичної праці і включає соціально-етичні якості, самосвідомість та самооцінку особистості. На думку Ю.Ю. Бойко, до соціально-етичних якостей юриста відносяться сумлінність, відповідальність, дисциплінованість, колективізм. На певному етапі діяльності вони здатні компенсувати відсутність належного професійного досвіду або спеціальних професійних здібностей шляхом стимулювання розвитку професійно важливих якостей та формування моральної культури правника. Т.І. Анисимова зазначає, що активізація професійної самосвідомості збагачує і поглиблює особистісну обґрунтованість юридичного досвіду. Йдеться про оцінку і зіставлення юристом своїх цілей та потреб з професійними ідеалами, суспільними і моральними потребами. Конкретною формою прояву самосвідомості, за словами А.М. Бражникової, є самооцінка, яка фактично виступає внутрішньою умовою саморегуляції юристом професійної поведінки. Самооцінка виявляється через ставлення людини до своїх здібностей, можливостей набуття професійного досвіду та виховання професійно важливих якостей. Професійні ідеали, інтереси, мотиви, знання та уміння завжди знаходяться у стані постійного динамічного взаємовпливу. Народжуючись та розвиваючись паралельно з інтересами та мотивами, професійний ідеал реалізується в результаті оволодіння професією і впливає на якість здобуття юридичних знань та умінь як у процесі професійного навчання студента, так і подальшому професійному його розвитку в ролі юриста [1; 3-4].

Висновки... Таким чином, узагальнення наукових поглядів на структурування готовності студентів до професійної праці дозволяє дійти таких висновків:

Поняття та узагальнену структуру готовності особистості до праці широко відображено у психологічних та педагогічних дослідженнях. Вона трактується як багатокомпонентне структурне утворення, що відображає ставлення людини до праці, можливості й досвід самореалізації у ній. Готовність особистості до праці активізує розвиток психічних функцій, необхідних для успішного її виконання. Поняття про готовність студентів до майбутньої праці розглядається ученими в аспекті їх навчання, виховання та розвитку в системі професійної освіти.

За психологічними дослідженнями, структуру готовності до праці складають мотиваційний, орієнтувальний, пізнавально-операційний, емоційно-вольовий, психофізіологічний та оцінювальний компоненти. Педагоги у загальній структурі готовності студентів до професійної праці виділяють аналогічні компоненти – мотиваційний, ціннісно-орієнтований, когнітивно-операційний, емоційно-образний, психолого-педагогічний, соціально-професійний.

Готовність студентів до юридичної праці трактується дослідниками також як структуроване багатокомпонентне утворення особистості, що поєднує їх особистісно-психологічну, діяльну і соціальну підготовленість до майбутньої професійної діяльності. Аналіз наукових й навчально-методичних праць доводить, що структура готовності особистості до юридичної праці містить схожі із загальноприйнятими у педагогіці та психології компонентами. Відмінності ж у структуруванні такої готовності обумовлені професійною специфікою юридичної діяльності. Фахівці значну увагу приділяють формуванню суспільно значущих морально-етичних мотивів юридичної праці (блок компонентів професійної спрямованості у структурі готовності), правовим знанням та умінням (блок компонентів професійного досвіду), соціально-етичним якостям, самосвідомості та самооцінці (блок компонентів професійної самосвідомості).

Література

1. Анисимова Т.И. Дидактические условия формирования профессионально важных качеств личности у будущих юристов в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Анисимова Тамара Ивановна. – Казань, 2003. – 202 с.
2. Бикова О.В. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх офіцерів пожежної охорони : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Олена Валентинівна Бикова. – К., 2001. – 20 с.
3. Бойко Ю.Ю. Формування психологічної готовності майбутніх юристів до професійної діяльності : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Бойко Юлія Юріївна. – К., 2008. – 262 с.
4. Бражникова А.Н. Развитие профессионально значимых качеств юриста : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Бражникова Антонина Николаевна. – Ставрополь, 2000. – 214 с.
5. Дурай-Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Дурай-Новакова К.М. – М., 1983. – 356 с.
6. Занік Ю.М. Інтелектуальна культура юриста: філософсько-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Занік Юрій Мирославович. – К., 2006. – 178 с.
7. Зінченко В.П. Готовність особистості до вибору та зміни професії : метод. посібник [Текст] / Володимир Павлович Зінченко. – К. : Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України, 2001. – 48 с.
8. Моляко В.А. Психологическая готовность к труду на современном производстве [Текст] / В. А. Моляко, М. Л. Смутьсон. — К. : [б. в.], 1985. – 14 с.
9. Ничкало Н.Г. Підготовка педагогів для сучасної професійної школи : полікультурний аспект, нові завдання й напрямки досліджень [Текст] / Ничкало Нелля Григорівна // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. / Криворізь. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2004. – С. 26-33.
10. Орбан-Лембрик Л.Е. Юридична психологія [Текст] : навчальний посібник / Орбан-Лембрик Лідія Ернестівна, Кошинець Василь Васильович. – Чернівці : Книги – XXI, 2007. – 448 с.

11. Савіщенко В.М. Педагогічні умови формування професійно значущих якостей майбутнього юриста в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Савіщенко Вікторія Миколаївна. – Запоріжжя, 2008. – 262 с.
12. Сімко Р.Т. Поняття готовності до професійної діяльності на сучасному етапі розвитку психологічної науки [Текст] / Р.Т.Сімко // Проблеми сучасної психології. – 2011. – Вип. 13 – С. 415-425.

Анотація

У статті розкрито поняття та узагальнену структуру готовності студентів до професійної діяльності. З'ясовано відмінності у структурі даної готовності, наведено структурні компоненти професійної спрямованості, професійного досвіду і професійної свідомості у структурі готовності студентів до праці.

Аннотация

В статье раскрыты понятие и обобщенная структура готовности студентов к профессиональной деятельности. Выявлены отличия в структуре данной готовности, приведены структурные компоненты профессиональной направленности, профессионального опыта и профессионального сознания в структуре готовности студентов к работе.

Summary

In the article a concept and generalized structure of readiness of students is exposed to professional activities. Differences are found out in the structure of this readiness, structural components of professional orientation is resulted, work experience and professional consciousness in the structure of students' readiness for work.

Ключові слова: готовність до професійної діяльності, структура готовності до праці, професійна спрямованість, професійний досвід, професійна самосвідомість.

Ключевые слова: готовность к профессиональной деятельности, структура готовности к работе, профессиональная направленность, профессиональный опыт, профессиональное самосознание.

Key words: readiness to professional activity, structure of readiness to work, professional orientation, work experience, professional consciousness.

Подано до редакції 04.04.2013.

УДК811.161.2'35:373.015.3

© 2013

Вітюк В.В.

СЛОВНИКОВО-ОРФОГРАФІЧНІ ВПРАВИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ НАПИСАНЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Одним із пріоритетних завдань сучасної мовної освіти є забезпечення належного рівня комунікативної компетентності учнів. Нині особливо актуальною є проблема мовної і мовленнєвої компетентності школярів, вирішення якої безпосередньо залежить від формування в учнів правописних умінь і навичок, що є невід'ємним елементом писемного мовлення та показником духовної, інтелектуальної та загальної мовної культури особистості. Незважаючи на досягнуті сучасною школою здобутки у навчанні правопису, проте із загальноосвітніх шкіл продовжують виходити випускники, які недостатньо володіють комунікативними вміннями й навичками, низьким залишається їх рівень правописної вправності. Цілком погоджуємось із думкою І.Хом'яка про те, що вироблення у школярів орфографічних умінь і навичок «потребує постійної та неослабленої уваги», оскільки має ще й «соціальний характер, є необхідною умовою розвитку духовної та матеріальної культури народу» [3, с. 61]. Отже, проблема підвищення орфографічної грамотності учнів потребує подальшого вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Аналіз наукових джерел засвідчив, що сучасні дослідники правопису пропонували різні підходи до навчання орфографії у загальноосвітніх навчальних закладах: роботу над орфографічними помилками (О. Біляєв); авторські розробки вивчення правопису іменників, прикметників, числівників, займенників, прислівників, дієприкметників, дієприслівників, прийменників, часток (М. Бардаш); опрацювання орфографічного матеріалу на фонетико-орфоепічній основі (Л. Симоненкова, М. Вашуленко, О. Караман); систему вправ залежно від лінгвістичної природи написань в умовах близькоспоріднених мов (О. Хорошковська); технологію формування у школярів орфографічних навичок у зв'язку з різними структурними рівнями української мови в умовах інтерференційного мовленнєвого середовища (І. Хом'як); навчання української орфографії у зв'язку з вивченням будови слова і словотвору в школах із російською мовою навчання (С. Яворська, О. Коломійченко); технологію застосування методу вправ і його місце на уроках вивчення орфографії (О. Антончук).

Формулювання цілей статті... Спостереження за навчальним процесом, аналіз рівня оволодіння школярами комунікативними вміннями й навичками дозволили зробити висновок про те, що проблема удосконалення орфографічної грамотності учнів загальноосвітніх навчальних закладів є актуальною у наш час і потребує подальшого вирішення. З огляду на це ми задалися метою: проаналізувати особливості засвоєння